

Москаленко М.С.,
Державний торговельно-економічний університет
Науковий керівник: Шведова Г.Л.,
к.ю.н., доц., доцент кафедри
правового забезпечення безпеки бізнесу
Державний торговельно-економічний університет
м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПРИТЯГНЕННЯ СУДДІВ ДО КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Право кожної людини на чесне і справедливе правосуддя є однією з основоположних засад сучасного демократичного і правового суспільства. Держава та суспільство поклавши великий обов'язок на суддів – здійснювати чесне та справедливе правосуддя, поставили їх на сходинку, наділивши великою довірою, що породжує важливе значення суддів та їх відповідальність перед суспільством та державою у виконанні своїх дій. Постать судді повинна бути гарантом здійснення справедливого судочинства та прийняття ним правосудного рішення.

Будь-які неправосудні рішення суддів несуть справді велику небезпеку для суспільства, адже їхня неправомірна діяльність підриває весь авторитет та довіру до судової влади та її роботи. Саме через це головним завданням кримінально-правової політики держави є протидія кримінальним правопорушенням, які вчинили саме судді у сфері правосуддя. Тож для реалізації даного завдання і передбачена кримінальна відповідальність судді за постановленням ним неправосудного рішення.

Недоторканність на незалежність суддів гарантується Конституцією України, в тому числі і через закріплення їх функціонального імунітету, а також передбачено, що суддю не може бути притягнуто до відповідальності за ухвалене ним судове рішення (лише за винятком дисциплінарного проступку або вчинення злочину)(стаття 126) [1]. Звертаючи увагу на це, можна чітко впевнитися, що судді України не мають повного імунітету, тому можуть бути притягнуті до відповідальності на загальних засадах.

Суддя має нести дисциплінарну чи кримінальну відповідальність за дисциплінарні злочини та проступки (наприклад, отримання неправомірної вигоди). Зокрема, суддя може бути притягнутий до дисциплінарної відповідальності, якщо він порушує встановлені законом вимоги щодо змісту судового рішення, не дає оцінки аргументам сторін, не обґрунтовує належним чином свого рішення тощо.

На сьогодні у судовій практиці немає такого, щоб суддя, який виніс рішення всупереч проголошеним політичним міркуванням і тезам, залишився без дисциплінарного покарання або звільнення. Описана ситуація жодним чином не сприяє покращенню якості правосуддя та підвищенню довіри суспільства до судової гілки влади. Питання полягає у тому, що існують випадки здійснення тиску на суд публічних осіб, які набувають вже зухвалого характеру, шляхом впевнених тверджень в

публічному просторі з приводу того, яке саме рішення прийме суд у майбутньому, або прийняття якого саме рішення суду вітатиметься. Звісно, судді розуміють, що у разі ухвалення протилежного заявленому в засобах масової інформації рішення їм слід чекати найближчим часом ініціювання дисциплінарного провадження і покарання[2].

Для порівняння : на дії судді Дніпропетровського окружного адміністративного суду Юхно І. В. до Вищої ради правосуддя надіслано скаргу. Було відкрито дисциплінарну справу з підстав можливої наявності у її діях під час розгляду заяви про забезпечення позову та заяви про відвід судді у адміністративній справі ознак дисциплінарних проступків. Дисциплінарним органом було вирішено, що суддя, постановивши ухвалу від 5 серпня 2020 року про забезпечення позову у справі адміністративної юрисдикції, унеможливила виконання рішення у господарській справі, чим втрутилась у право особи на володіння майном. Прийнято, що вказані порушення не мають характеру простої суддівської помилки, а свідчать про грубу недбалість, допущену суддею під час розгляду заяви про забезпечення позову.» [3].

Згідно статті 49 Закону України «Про судоустрій і статус суддів» без згоди Вищої ради правосуддя, суддю не можна бути затримано або утримано під вартою до винесення обвинувального вироку суду(за винятком затримання судді під час або після тяжкого чи особливо тяжкого злочину [4].

Судді може бути повідомлено про підозру у вчиненні кримінального правопорушення лише Генеральним прокурором України або його заступником.

Суддя може бути тимчасово відсторонений від здійснення правосуддя на строк не більше двох місяців у зв'язку з притягненням до кримінальної відповідальності на підставі вмотивованого клопотання Генерального прокурора або його заступника в порядку, встановленому законом. Рішення про тимчасове відсторонення судді від здійснення правосуддя ухвалюється Вищою радою правосуддя.

Єдиним позитивним моментом у темі притягнення суддів до відповідальності є визнання у червні 2020 р. неконституційною ст. 375 КК України (прийняття суддею (суддями) завідомо неправосудного вироку, рішення, ухвали або постанови) як такої, що суперечить принципу верховенства права, зокрема його основному елементу – юридичній визначеності, не узгоджується з принципами незалежності суддів, суперечить Конституції України [1].

Отже, відповідальність суддів, як інститут, повинна існувати, але з дотриманням принципу верховенства права і правової визначеності, перш за все у форматі передбачуваності правових норм, якості та прозорості закону. Такий інститут має виключати політизованість процесу притягнення суддів до дисциплінарної відповідальності.

В Україні притягнення суддів до відповідальності не має за мету підвищити довіру до судової гілки влади у суспільстві, покращити роботу суддів та притягнути суддів до відповідальності за винні дисциплінарні проступки. Даний механізм має за мету підкорити судову владу, зробити її

повністю залежною від дисциплінарних та атестаційних органів, інших гілок влади та політичних вподобань, які домінують у суспільстві в певний період часу, і повністю контрольованою зовсім не законом.

Список використаних джерел:

1. Конституція України: Основний Закон України від 28.06.1996 р. (із змін. та доп.) №254к/96-ВР.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80#Text>

2. Староста І. Особливості притягнення судді до відповідальності.

URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/sudova-praktika/osoblivosti-prityagnennya-suddi-do-vidpovidalnosti.html>

3. Суддю притягнуто до відповідальності за втручання у виконання рішення у господарській справі.

URL: <https://yur-gazeta.com/golovna/suddyu-prityagnuto-do-vidpovidalnosti-za-vtruchannya-u-vikonannya-rishennya-u-gospodarskiy-spravi.html>

4. Закон України «Про судоустрій і статус суддів» №1402-VIII.

URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1402-19#Text>